

פרק 2

כתיבת מאמר טיעון

מבנה מאמר טיעון:

מאמר טיעון הוא מאמר שבו מביעים עמדה לגבי נושא מסוים, ומנסים לשכנע את האחרים שצודקים.

רכיבי מאמר טיעון:

במאמר טיעון צריכים להופיע 6 חלקים עיקריים:

1. פתיחה: הקדמה, סיפור קצר או תיאור תופעה, שנועדו להכניס את הקורא לעניינים ו/או ליצור עניין.
2. טענה: העמדה שלך בנידון. משפט אחד חד משמעי – תומך/מתנגד.
3. נימוקים: החלק המרכזי של מאמר הטיעון – הסיבות לעמדתך, כולל הסברים מפורטים, דוגמאות והוכחות. יש לכתוב 2-3 נימוקים.
4. טענת נגד: יש להביא טענה שחולקת על דעתך, ולהביא את הנימוק שלה בקצרה.
5. הפרכה: הסבר מדוע אלו שאינם מסכימים איתך, טועים.
6. סיום: חזור על הטענה המרכזית, סכם אותה, תן המלצה לקוראים.

מקדמי הארגון:

כל רכיב בטיעון צריך לפתוח בצירוף מילים שיעזור לקורא להבין איזה רכיב בטיעון מופיע עכשיו.

צירופי המילים הללו נקראים "מקדמי ארגון":

1. פתיחה: תיאור זמן (כיום, בשנים האחרונות, לאחרונה, לפני מספר שנים...), תיאור מקום (בישראל, במדינות המערב, בעולם). האם ידעתם ש...?
2. טענה: לפי דעתי...
אני סבור כי...

3. נימוק 1 : זאת משום ש...
מפני ש...
נימוקים 2-3 : נוסף על כך...
עניין נוסף שצריך לקחת בחשבון הוא...
סיבה נוספת היא ש...
וזה עוד לא הכל : ...
ומכיוון אחר לגמרי : ...
4. טענת נגד : אמנם, יש הטוענים ש...
אמת – ניתן להעלות גם שיקולים הפוכים : ...
אני מודע לכך שיש כאלה שלא יסכימו איתי. הם יטענו ש...
5. הפרכה : אולם טענה זו, בטעות יסודה.
על טענה זו אין לי מה לומר אלא ש...
6. סיום : לסיכום,
לסיום,
המסקנה העולה מכל הנאמר היא ש...
מכל האמור לעיל עולה כי...
לכן אני ממליץ...

הפתיחה :

לפתיחה 2 מטרות :

1. בעיקר : להסביר לקורא על מה בכלל מדובר כאן. לספק לו רקע.
 2. מומלץ גם : לעורר עניין אצל הקורא כך שירצה להמשיך לקרוא.
- ניתן להשאיר 4 שורות ריקות, לדלג על שלב זה ולהתחיל היישר מן הטענה.

דרכים שונות לפתוח מאמר טיעון :

1. לתאר את עובדות הרקע. ניתן לפתוח במילת זמן או מילת מקום.
2. שאלה רטורית המציגה עובדה מפתיעה.
3. סיפור קצר ומעניין שממחיש את נושא מאמר הטיעון.
4. ציטוט או פתגם שממחיש את נושא מאמר הטיעון.

הטענה:

לחלק זה יש מטרה אחת ויחידה: להבהיר את עמדתכם לקוראים. בשלב זה איננו מנסים לשכנע אף אחד בעמדה זו. בטענה חשוב דבר אחד בלבד: להיות ברורים וחד משמעיים. הטענה עשויה לכלול משפט אחד או שניים – לא יותר. לעיתים הטענה יכולה להיות המשך ישיר של הפתיחה.

בחירת הטענה:

שימו לב – אינכם מחויבים לכתוב טענה לפי מה שאתם חושבים באמת. בחרו בטענה שיהיה לכם הכי קל לנמק. זה דורש תכנון של הנימוקים מראש!

טעויות נפוצות בכתובת הטענה:

1. אין לכתוב טענה שלא ניתן להבין ממנה בבירור מהי עמדתכם.
2. אל תאריכו בטענה. בשלב זה מטרתכם אינה לשכנע אלא להיות ברורים.
3. אל תשלבו נימוקים בטענה. חכו רגע – הנימוקים עוד מעט.
4. אל תשתמשו במילים דרמטיות. היו ענייניים.
5. אל תשימו סימן קריאה בסוף הטענה. בוודאי לא שלושה.

הנימוקים:

הנימוקים הם החלק העיקרי שעושה את עבודת השכנוע, והם עיקרו של מאמר הטיעון. יש להאריך, להרחיב ולפרט אותם, אבל לא למרוח מילים סתם. בהערכה גסה, כל הנימוקים יחד צריכים להכיל בערך 200 מילים. יש לכתוב שניים או שלושה נימוקים. כל נימוק יופיע בפסקה נפרדת.

תלמידים רבים מתקשים בכתובת הנימוקים. יש להם שני קשיים עיקריים:

1. איך חושבים על נימוקים?
2. איך מרחיבים את הנימוקים?

איך למצא נימוקים טובים?
תכנון מראש: בכל מקרה, חשוב לתכנן את הכתיבה מראש, כך שמההתחלה תביעו עמדה שאתם יודעים שיכולתכם לנמק אותה היטב.
נימוקים יכולים להגיע משני מקורות:

1. מהטקסטים המופיעים בבחינה.
2. מהמוח שלנו.

שימוש בנימוקים מהטקסטים – כללים:

- מותר להשתמש בנימוקים המופיעים במאמרים, וגם בדוגמאות רלוונטיות מתוכם.
- מותר לערבב בתוך נימוק אחד דברים שנאמרו בשני מאמרים שונים.
- מותר ורצוי לנסח את הנימוקים המופיעים בטקסטים בשפה שלכם.
- אין כל צורך לציין מקורות.
- אין להעתיק משפטים שלמים מן הטקסט. כלל אצבע: לא יותר מ-4-5 מילים מועתקות ברצף.
- היזהרו לא להעתיק מהטקסטים משפטים שאינם רלוונטיים.

שיטת 8 המומחים למציאת נימוקים:

כדי לחשוב על נימוקים משלנו, עלינו "לפתוח את הראש" למגוון זוויות הראייה הרחב שיש לכל נושא.

על מנת לעזור לנו להעלות על דעתנו כיוונים שונים, נדמיין שאנו מארחים באולפן 8 מומחים מתחומים שונים לחלוטין ושואלים אותם על הנושא הנידון. כל מומחה יביא את נקודת המבט שלו, ומדובר בנקודות מבט שונות לחלוטין שיספקו לנו נימוקים מגוונים מאוד. המומחים שכדאי לנו להזמין הם:

1. רופא.
2. פסיכולוג.
3. כלכלן.
4. חוקר טבע.
5. מחשב.
6. סוציולוג.
7. פילוסוף.
8. רב.

איך להרחיב נימוקים?
חשיבות הרחבת הנימוקים : תפקידו של נימוק להגיע אל ליבו של הקורא ולשכנע אותו.
הדבר דורש ירידה לפרטים, אחרת מדובר בסיסמאות, לא בנימוקים משכנעים.

איך לא מרחיבים נימוק?

- לא חוזרים על משפטים.
- לא מאריכים בפרטים לא רלוונטיים.

קיימים 6 שלבים להרחבת נימוק :

1. מילים שונות : כתבו את מה שאמרתם שוב – אבל במילים אחרות.
שינוי המילים יוצר תחושה אצל הקורא כאילו הוא מבין יותר טוב, ולכן זו אינה סתם מריחה.
2. השוואה : עניינים נעשים מודגשים וחדים כשמציבים אותם על רקע מנוגד.
נוסיף "בעוד ש..." ואלמנט כלשהו להשוואה.
3. שאלות הזהב : ניקח את המשפט הראשון שכתבנו בנימוק ונשאל את עצמנו שלוש שאלות – למה?, אז מה?, איך?
השאלות הללו יובילו אותנו לעומקו של העניין, ומכאן – לעומק ליבו של הקורא.
ניתן להשתמש בהן יותר מפעם אחת.
4. תיאור תהליך מפורט : ניקח את הקורא יד ביד, בזכוכית מגדלת, למעקב אחרי התהליך שמתחיל בנימוק שכתבנו ונראה לו שלב אחר שלב איך הוא מוביל לתוצאה שאליה אנחנו מעוניינים להגיע.
5. דוגמה : הכלי שממחיש יותר מכל לקורא את הנימוק הוא דוגמה – סיפור מהחיים. את הדוגמה ניתן לתאר ברמה של סיפור בן כמה שורות, עם ירידה לפרטים. חשוב מאוד שהסיפור יהיה קשור היטב לעניין ויתמוך משמעותית בנימוק שלכם. ניתן להמציא דוגמה, אבל מניסיון – דוגמאות מומצאות בדרך כלל לא נראות מוצלחות כל כך.
6. מקל וגזר : נציג לפני הקורא מה יקרה אם ילך בשביל שהתווינו עבורו (דברים טובים), וגם מה יקרה אם ילך בשביל אחר (דברים רעים).
נשתמש במילים : "אילו", "אילו לא", "אחרת", "לעומת זאת".

תבלינים לנימוקים :

תוספות מקומיות לכתובה : התוספות הבאות לא ירחיבו באופן משמעותי את הנימוקים שלכם, אבל יתבלו וישביחו אותם. התרגלו להשחיל אותם בנימוקים מידי פעם.

1. הכללה ופירוט : חפשו היכן כתבתם מילים מכלילות ונסו לפרט אותן. זה נותן לקורא תמונה יותר ברורה בראש, וגם עושה אצלו רושם שאתם יודעים על מה אתם מדברים.

2. שפה ציורית : במקום תיאורים יבשים ושכלתניים, השתמשו בתמונות ציוריות וממוקדות. זה מעביר את אותו הרעיון אבל הרבה יותר חי, מעניין ונקלט.
3. ציטוטים : ציטוטים ופתגמים פה ושם מוסיפים הרבה. הם מקשרים את הטענה שלכם עם אמיתות מפורסמות ומקובלות, ומכאן כוחם. אין להגזים בפתגמים – זה עושה רושם שאין לכם מה להגיד.

ביטויים פותחים לנימוקים נוספים :
לפני הנימוק השני והנימוק השלישי השתמשו בביטוי המציין תוספת. למשל :

- נוסף על כך, ...
- שנית, ...
- עניין נוסף שצריך לקחת בחשבון הוא ...
- סיבה נוספת היא ש...
- וזה עוד לא הכל : ...
- ומכיוון אחר לגמרי : ...

פסקאות :
כל נימוק זכאי לפסקה משלו. לכן, בסוף הנימוק רדו שורה והשאירו רווח.

סדר הנימוקים :
הסדר המקובל הוא :
בהתחלה – הארוך והמפורט ביותר.
בסוף – הקצר ביותר.

טענת הנגד וההפרכה :

מהי טענת נגד?
טענת נגד היא התייחסות לאחד הנימוקים של מי שחולק עלינו.

חשיבותן של טענת הנגד ושל ההפרכה :
טענת נגד והפרכה הן צעד נוסף אל ליבו של הקורא משתי סיבות :

1. יתכן שהקורא לא השתכנע עדיין בגלל שחשב שטענת הנגד צודקת. בזכות ההפרכה שלנו הוא ישתכנע שהיא אינה כזו.
2. אנו מראים לקורא שלקחנו הכול בחשבון לפני שהבענו עמדה, והעמדות שלנו אינן מוכתבות מראש.

חשוב מאוד : לעולם אין לכתוב טענת נגד בלי להוסיף הפרכה אחריה.
אם אין לכם שום הפרכה שהיא, מוטב שלא תכתבו כלל טענת נגד!
אם יש לכם הפרכה חלשה, כתבו את טענת הנגד עם ההפרכה החלשה.

טענת הנגד – מבנה :

טענת הנגד תיכתב בפסקה חדשה, ותפתח באחד מן הביטויים הבאים (למשל) :

- אמנם יש הטוענים ש...

- אמת – ניתן להעלות גם שיקולים הפוכים: ...

- אני מודע לכך שיש כאלה שלא יסכימו איתי. הם יטענו ש...

לאחר ביטויים אלו נשטח בפני הקורא נימוק אחד מרכזי של החולקים עלינו. אין להאריך בנימוק זה יותר מידי.

הפרכה – מבנה :

טענת הנגד וההפרכה יכולות להיכתב באותה פסקה, אלא אם טענת הנגד ארוכה יחסית. ההפרכה תיפתח באחד מן הביטויים הבאים (למשל) :

- אולם טענה זו, בטעות יסודה.

- על טענה זו אין לי מה לומר אלא ש...

תוכן ההפרכה :

ההפרכה אינה נימוק נוסף לטובתנו, אלא הסבר מדוע הנימוק שהיריב מציג הוא פגום. הפגם בדברי היריב יכול להיות מ-2 סוגים :

1. לא נכון : הדברים שהיריב אמר אינם נכונים עובדתית. המידע שעליו הוא מסתמך שגוי או שהוא מניח הנחות יסוד שאינן נכונות.

2. לא חשוב : יתכן שהדברים היריב אמר אמנם נכונים עובדתית, אבל הנקודה שהוא העלה אינה חשובה כל כך כשמסתכלים על התמונה השלמה.

בניגוד לטענת הנגד, ההפרכה יכולה להיות ארוכה ומפותחת.
יש להיזהר כל הזמן להתייחס לטענת הנגד עצמה, ולא לגלוש לנימוקים שלנו עצמנו (במיוחד בהפרכות מסוג "לא חשוב").

סיום מאמר הטיעון:

מהו תפקיד הסיום?
הסיום נועד למקד את הקורא מחדש ולהזכיר לו את העמדה שלנו, שייצא עם משהו חד וברור ביד.

המלצות:
כדאי לחשוב על המלצות למעשה הנגזרות מן העמדה שלנו. זה המקום להציע אותן בקיצור נמרץ.

חוק ההמבורגר:
בסיום יש לחזור על העמדה שוב, אבל לא על הנימוקים ולא על אף חלק אחר במאמר.

מבנה הסיום:
הסיום זכאי לפסקה משלו. הוא יכול לפתוח בביטויים כגון:
לסיכום, לסיום, מכל האמור לעיל עולה כי...

מבנה ההמלצות:
ההמלצות לא ייכתבו בפסקה חדשה, כי הן המשך ישיר של הסיום ואיננו מרחיבים בהן. הן יכולות לפתוח בביטויים האלה למשל: לכן אני ממליץ..., בעקבות זאת אני מציע..., לכן טוב יעשה.....אם...